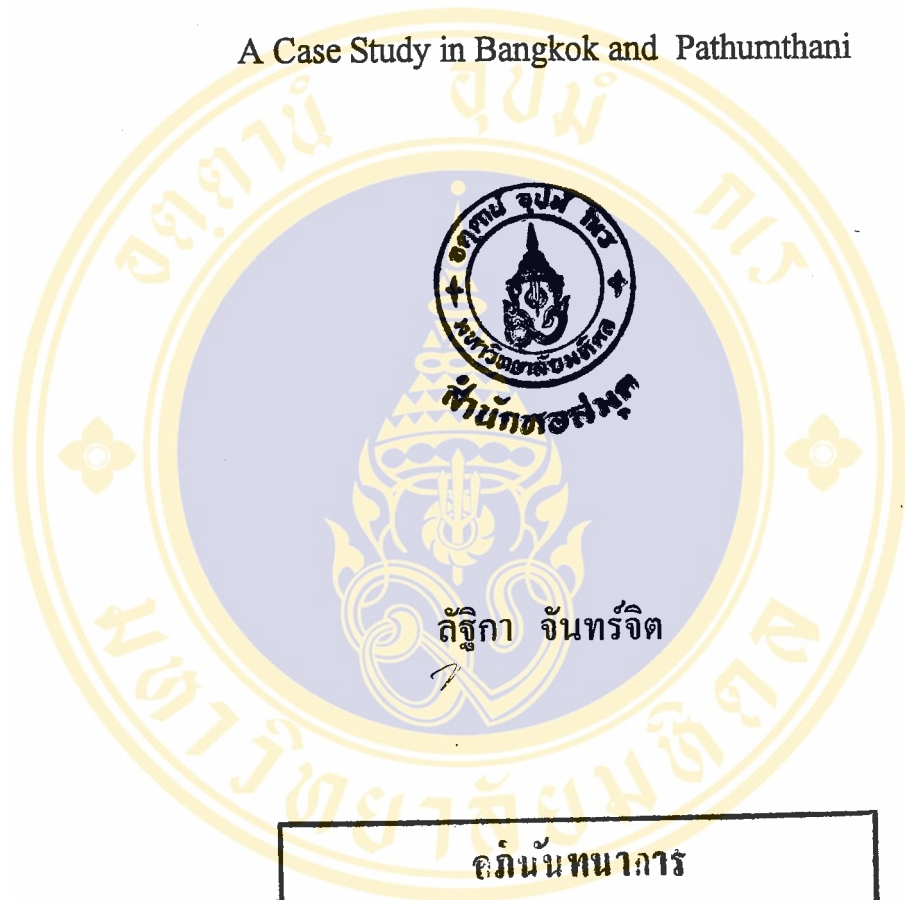

การดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านหลังคลอดในเขตเมือง :

กรณีศึกษากรุงเทพมหานครและปทุมธานี

The Traditional Care of Postpartum Women in the Urban Area :

A Case Study in Bangkok and Pathumthani

ลลิตา จันทร์จิต

ฉบับนี้ทนาย

จาก

.....
บัณฑิตวิทยาลัย

.....
ม.มหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2540

๗๗

๑๕๖๗๗

๑๕๔๐

ชื่อวิทยานิพนธ์	การดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านหลังคลอดในเขตเมือง : กรณีศึกษากรุงเทพมหานครและปทุมธานี
ผู้วิจัย	ลลิตา จันทร์จิต
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	พรทิพย์ อุตสุภรัตน์ ศศ.บ., ศศ.ม. เสาวภา พรศิริพงษ์ ศศ.บ., สม.ม.
วันที่สำเร็จการศึกษา	19 พฤษภาคม พ.ศ. 2540

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านหลังคลอด ความคิดความเชื่อของมารดาหลังคลอดที่ใช้บริการการดูแลสุขภาพดังกล่าว รวมทั้งปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการเลือกวิธีการแบบพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพหลังคลอด โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพกับกลุ่มมารดาหลังคลอดจำนวน 31 ราย ที่มารับบริการจากหมอพื้นบ้าน 3 ราย ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปทุมธานี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2538 ถึงเมษายน พ.ศ. 2539

ผลการศึกษาพบว่า มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 27-30 ปี ทุกรายผ่านการคลอดที่โรงพยาบาล ร้อยละ 61.29 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 54.83 มีอาชีพรับจ้าง ในบริษัทเอกชนและร้อยละ 38.70 เป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 20,001-25,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 64.51 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในต่างจังหวัด และร้อยละ 80.64 เป็นการตั้งครรภ์ครั้งแรก มารดาหลังคลอดที่ศึกษาได้ใช้บริการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านหลังคลอดจากหมอพื้นบ้าน 3 ราย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้สืบทอดกันมาจากบุคคลในครอบครัว

รูปแบบของการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านได้แก่ การนวดตัว การประคบสมุนไพร การเข้ากระโจม และการอาบน้ำสมุนไพร มารดาหลังคลอดที่ศึกษานี้ ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าการอบสมุนไพรจะช่วยให้ผิวพรรณดี ช่วยขับน้ำคาวปลา ทำให้มดลูกเข้าอู่เร็วขึ้น ช่วยให้โครงกระดูกที่เบี่ยงเบนไปจากปกติขณะตั้งครรภ์กลับเข้าที่ ช่วยให้ทนต่ออากาศหนาวเย็นได้ และช่วยให้รูปร่างดีเหมือนก่อนตั้งครรภ์ รวมทั้งช่วยให้ร่างกายแข็งแรงตลอดไป โดยความเชื่อนี้ ได้รับอิทธิพลจากการถ่ายทอดของคนในครอบครัว การพบเห็นวิธีการปฏิบัติแบบพื้นบ้านในชุมชนเดิมที่เคยอยู่

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ทำให้มารดาหลังคลอดเลือกมาใช้วิธีการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านภายหลังการคลอดบุตร ได้แก่ แรงสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน ระดับการศึกษา รายได้ และความตั้งใจที่จะดูแลสุขภาพ ส่วนปัจจัยเสริม ได้แก่ ความเชื่อและความคาดหวังในประสิทธิผล การตั้งครรถ์ครั้งแรก และความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยในเรื่องระบบบริการที่ไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากหรือซับซ้อนอย่างการแพทย์แผนปัจจุบัน ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการและค่าใช้จ่าย รวมทั้งกระแสความนิยมของสังคมในปัจจุบัน.

Thesis Title The Traditional Care of Postpartum Women in the Urban
Area:A Case Study in Bangkok and Pathumthani

Name Lattika Janjit

Degree Master of arts (Cultural studies)

Supervisory committee

 Pornthip Usuparat B.A., M.A.
 Saowapa Pornsiripongse B.A., M.A.

Date of Graduation 19 May B.E. 2540 (1997)

ABSTRACT

The objective of the thesis was to study the process of the traditional care of postpartum women, the belief system of the women who preferred to take care of themselves in the traditional style and factors that influenced them to use the traditional care services. The research used a qualitative method for collecting data from 31 postpartum women who were living in Bangkok and Pathumthani and used the traditional services from three traditional practitioners during November 1995-April 1996.

In the results it was found that almost all of the postpartum women were 27-30 years old. All of them had had their deliveries at the hospital. 61.29% had finished the bachelor degree, 54.83% worked in private companies, while 30.9% were government officials. Their average income was 20,001-25,000 baht per month and 64.51% of their hometowns were in the countryside.

These postpartum women used the traditional care services from three traditional practitioners who had learned their skills from their relatives. These

traditional services consisted of a massage which ends with a hot herbal compress, a sweat bath with a hot herbal compress, and a herbal bath in water. These women believed that hot herbal steam could promote healthy skin and a good physique, good blood circulation, drying of the traumatized uterus, aligning of the bodily bone structure, resistance to cold weather and permanent good health. Their positive idea of traditional care came from their family, and some had had some experience of it in their hometowns.

In the results it was also found that the influencing factors for the using of the services were the subjects' social network, level of education, income and intention of enjoying good health. Supportive factors were the belief in, and expectation of efficacy, the fact that it was the subjects' first pregnancy, and the satisfaction with the services previously experienced by other members of their network. Furthermore, the non-complicated nature of these services, which could not be found in a modern hospital, the reasonable prices, together with a social trend towards using natural therapy induced these postpartum women to use the traditional practices.